



บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในคดีอาญา ต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานซึ่งพยานหลักฐานถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ พยานหลักฐานบางอย่างไม่สามารถนำสืบเพื่อให้ศาลรับฟังได้ โดยผลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 243 วรรคสอง "ถ้อยคำของบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ถูกทรมาน ใช้กำลังบังคับ หรือกระทำโดยมิชอบประการใด ๆ ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้" และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน"

อีกทั้งมาตรฐานการพิสูจน์ความจริงในคดีอาญาก็ถือหลักการพิสูจน์ความจริงจนปราศจากข้อสงสัย (Proof beyond a reasonable doubt) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ที่ว่า "ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย"

ดังนั้นหลักการรับฟังพยานหลักฐาน และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ถือเป็นหลักการใหญ่ในการพิจารณาและพิพากษาคดีอาญาในทุกคดี โดยเฉพาะคดีฆาตกรรม เมื่อเกิดการกระทำความผิดขึ้น พยานหลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) ตัวอย่างเช่น ประจักษ์พยาน ถือเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด (The Best Evidence Rule) เพราะอยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ ได้เห็น ได้ยิน ได้ทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ศาลไทยถือว่าน้ำหนักมาก แต่การจะหาประจักษ์พยานที่เป็นพยานบุคคลที่น่าเชื่อถือและมีประสิทธิภาพนั้น ค่อนข้างหายากและถ้ามีก็

เสี่ยงกับความถูกต้องแท้จริงเป็นเพราะปัจจัยด้านการจดจำ ระลึกได้ หรือการมองเห็น และบุคคลนั้นต้องให้การด้วยความสัตย์จริงด้วย ปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ.2546 มีผลใช้บังคับแล้ว อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บังเกิดความยุติธรรมแก่ส่วนรวม มีวิธีการดูแล คุ้มครองความปลอดภัยในสวัสดิภาพ ความเป็นอยู่แก่พยานบุคคลและบริวารก็ตาม ทางปฏิบัติก็ยังไม่เห็นผลชัดเจน เพราะพยานบุคคลยังหวาดกลัวต่อการมาเป็นพยาน จึงมีจำนวนไม่น้อยที่ประจักษ์พยานไม่ให้ความร่วมมือด้วยเหตุว่าคดีฆาตกรรมนั้นๆ มีผู้ทรงอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับ หากเทียบสัดส่วนระหว่างความยุติธรรมของสังคมกับความปลอดภัยของตนเองและครอบครัว ประจักษ์พยานย่อมเลือกอย่างหลังแน่นอน ทำให้ประจักษ์พยานนั้นหายาก หรือบางที่มี แต่ก็ไม่ให้ความร่วมมือ¹ ด้วยเหตุนี้ พยานหลักฐานจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการค้นหาความจริงให้ปรากฏใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงให้มากที่สุด ซึ่งไม่เพียงแต่พยานหลักฐานโดยตรงเท่านั้น ที่มีความสำคัญ พยานหลักฐานแวดล้อม² ก็มีน้ำหนักมากความน่าเชื่อถือและความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน พยานหลักฐานแวดล้อม ย่อมโกหกได้ยาก เพราะพยานหลักฐานนี้จะต้องประสานกัน การรับฟังพยานหลักฐานแวดล้อม ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมาก การเชื่อว่าข้อเท็จจริงจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่มีพยานหลักฐาน ไม่ใช่เพียงแค่คาดเดาเอาเอง³

พยานหลักฐานแวดล้อมเป็นพยานหลักฐานลำดับรอง ศาลต้องชั่งน้ำหนักโดยใช้การอนุมาน และ สามัญสำนึกอีกครั้ง ว่ามีความสอดคล้องต้องกัน ไม่มีพิรุณสงสัย ทั้งยังต้องมีน้ำหนักเพียงพอที่จะฟังลงโทษจำเลยได้ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาล ซึ่งหลักการรับฟังพยานหลักฐานแวดล้อม จะต้องบ่งชี้ข้อเท็จจริงได้โดยแน่นอน โดยไม่มีทางจะคิดว่าข้อเท็จจริงอาจเป็นอย่างอื่นได้⁴ ปัจจุบันพยานหลักฐานแวดล้อมเข้ามาช่วยแก้ปมคดีฆาตกรรมได้หลายราย

¹ วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง "การบริหารจัดการระบบงานคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546", 2547), หน้า 11.

² ซึ่งต่อไปในวิทยานิพนธ์จะเรียกว่า "พยานหลักฐานแวดล้อม"

³ วงษ์ วีระพงศ์, การรวบรวมและการนำสืบพยานหลักฐานในคดีอุกฉกรรจ์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ดุสิตสัมพันธ์, 2509), หน้า 5.

⁴ ประมูล สุวรรณศร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน.พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ ,2525), หน้า 67.

ไม่ว่าจะเป็นคดีหมอมัสพร บุญเกษมสันติ, คดีเสริม สาครราชกูร์, คดีดวงเฉลิมฆ่าดาบตำรวจยิ้ม , คดีผู้พันตั้งฆ่าผู้ว่านายปรีณะ ลีพัฒนะพันธ์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามทั้งพยานหลักฐานโดยตรง และพยานหลักฐานแวดล้อมในความผิดคดีฆาตกรรมก็ยังมีข้อบกพร่อง เพราะถ้าไม่มีน้ำหนักมั่นคงเพียงพอ หรือถ้าขาดความต่อเนื่องของพยานหลักฐานที่พิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้ฆ่าจริงก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย เมื่อไม่ปรากฏพยานหลักฐานที่เพียงพอที่จะให้ศาลเชื่อว่าจำเลยกระทำความผิด จำเลยในคดีฆาตกรรมจึงถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ แล้วถูกปล่อยตัวไปในที่สุด

เมื่อศาลไทยมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจพิจารณารับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทุกประเภทได้อย่างกว้างขวาง การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตายโดยเจตนา การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อมที่มีส่วนสัมพันธ์และเชื่อมโยงเหตุการณ์อย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่องกันประดุจสายโซ่แห่งพยานหลักฐาน (Chain of Evidence) ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ และพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ถ้าเกิดจากการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานอย่างถูกต้องเหมาะสม ไม่มีปัญหาในเรื่องการบิดเบือนข้อเท็จจริง และกระทำถูกต้องตามกฎหมายส่งต่อไปยังขั้นตอนการสั่งฟ้องของพนักงานอัยการ และในชั้นการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวความคิดในการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของประเทศไทยได้

คำนิยามศัพท์ (Glossary)

ผู้เขียนขออนุญาตใช้คำนิยามศัพท์ เฉพาะในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เพื่อให้ง่ายต่อการเขียนและความเข้าใจ ตามคำนิยามดังต่อไปนี้

1. "พยานหลักฐานแวดล้อม" หมายความว่า Circumstantial Evidence ซึ่งก็คือพยานหลักฐานทุกชนิดที่ไม่ใช่พยานหลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) ทั้งนี้พยานหลักฐานแวดล้อม หมายถึง พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งมิได้เป็นประเด็นพิพาทในคดีโดยตรง หากแต่พิสูจน์ข้อเท็จจริงอื่นที่บ่งชี้ว่า ข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นพิพาทน่าจะเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น

ผู้เขียนยอมรับว่าภาษาไทยคำที่ใช้เรียกขานกับคำที่ใช้เขียนบางคำก็ไม่ตรงกัน แต่สามารถสื่อสารและทำความเข้าใจได้ ภาษาเขียนที่ใช้ไม่ว่าในเอกสาร บทความ หนังสือ หรือแม้กระทั่งคำพิพากษาศาล ต่างใช้คำเขียนไม่ตรงกัน ดังนี้ บางทีก็ใช้คำว่า พยานแวดล้อม ,พยาน

แวดล้อมกรณี, พยานพหุเหตุ, พยานพหุเหตุแวดล้อม, พยานพหุเหตุแวดล้อมกรณี, พยานประพหุเหตุแวดล้อมกรณี เป็นต้น ผู้เขียนขอเสนอแนะส่วนตัวว่าควรมีคำเรียกและคำเขียนที่ตรงกันและสามารถสื่อสารความหมายได้ถูกต้อง การรับฟังพยานหลักฐาน จะได้ไม่สับสนและไขว้เขว ควรใช้คำว่า "Circumstantial Evidence" ว่า "พยานหลักฐานแวดล้อม" ให้เป็นคำสามัญอันสามารถสื่อถึงพยานหลักฐานทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ

2. "พยานหลักฐานโดยตรง" หมายความว่า Direct Evidence ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า พยานหลักฐานโดยตรง คือ พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งเป็นประเด็นพิพาทโดยตรง ถ้าศาลเชื่อพยานหลักฐานโดยตรง ศาลก็สามารถสรุปได้ว่าข้อเท็จจริงที่พิพาทกันเป็นจริงโดยไม่ต้องหาเหตุผลหรืออนุมานจากข้อเท็จจริงอื่น

3. "คดีฆาตกรรม" หมายความว่า คดีความผิดอาญาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา หรือ Murder case ที่ใช้คำว่าคดีฆาตกรรม เพื่อให้รับกับความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ

สมมติฐาน

ในคดีอาญาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา แม้จะไม่มีพยานหลักฐานโดยตรง (direct evidence) ที่บ่งชี้การฆ่า ก็อาจรับฟังพยานหลักฐานแวดล้อม (circumstantial evidence) ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุหรือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ แต่จะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง จะถือเป็นยุติว่าจำเลยกระทำผิด เฉพาะในกรณีที่พยานหลักฐานนั้นมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกันอย่างมั่นคง สมเหตุสมผล ประดุจสายโซ่แห่งพยานหลักฐาน (Chain of Evidence) ทั้งไม่ขัดกับหลักวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาพยานและสามัญสำนึก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา และหลักการทางกฎหมายพยานในคดีอาญา
2. เพื่อศึกษาหลักการรับฟังพยานหลักฐานและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อม ในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา รวมทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่น่าสนใจของประเทศไทย
3. เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อม ในคดีความผิดอาญาฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา
4. เพื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับพยานหลักฐานแวดล้อม
5. เพื่อศึกษาแนวคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ ในส่วนของการรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อมคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาการรับฟังและการชี้แจงน้ำหนักเฉพาะพยานหลักฐานแวดล้อมในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาโดยศึกษาเปรียบเทียบจากคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยและต่างประเทศ
2. ศึกษาในขั้นตอนการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อม ในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนาของเจ้าพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1. เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) โดยศึกษาค้นคว้าจากตำราหนังสือ บทความ คำบรรยายกฎหมาย ตั๋วบทกฎหมาย คำพิพากษาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุป
2. เป็นการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวนตามสถานีตำรวจนครบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจถึงแนวความคิดในการดำเนินคดีอาญา และหลักการทางกฎหมายพยานในคดีอาญา
2. ทำให้เข้าใจหลักการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อมในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา
3. เพื่อให้เห็นความสำคัญของขั้นตอนการรวบรวมและแสวงหาพยานหลักฐานแวดล้อมในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา
4. เพื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างกฎหมายต่างประเทศกับกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อมในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา
5. ทำให้บรรทัดฐานในการพิจารณาและพิพากษาคดีเกิดความชัดเจนและเกิดความเป็นธรรมในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา